

belen van 1868 minder te denken aan een zo omgewenteld heden met algemeen kiesrecht, geëmancipeerde vrouwen en provo's aan alle kanten dan aan de diffuse protesten van een getergde onmondige horde in het verleden. Het dichtst bij liggen dan die, waarin Kaat Mossel de heldin zonder vrees, zij het niet zonder blaam was. Zij waren veel ernstiger dan het De Vletter-rumoer en leidden wèl tot bloedstorting en dat de geschiedschrijving er tot dusver bijna alleen lofprijzend of tenminste vergoelijkend over spreekt, bewijst, dat men in naam van Oranje vanouds een potje meer mag breken dan voor elk ander doel. Uit de omschreven onkritische eerbied van 'de ordelievende burger' voor het gezag is dan ook de verontwaardiging voortgevloeid, die de tierende moedwil van de nacht van Jacob de Vletter als een *oproer* deed voortleven.

Dat er ook een *heilige* opstandigheid kan bestaan, wordt in onze dagen zelfs beaamd door bisschoppen, als zij revolutionair verzet tegen sociale verongelijking niet onder alle omstandigheden afkeurenswaard noemen, maar het zou ongerijmd zijn dit inzicht te eisen van de eenvoudige Nederlandse burger van een eeuw geleden, al verdient het opmerking, dat de zeer rechtzinnige predikant C. E. van Koetsveld er zeker toe neigde ⁶²⁾. Tolk van de overgrote meerderheid der gezetenen was echter een andere predikant: de populaire Nicolaas Beets, eens een veelbelovend en zelfs reeds veelgevend talent, maar verworpen tot een soort nationaal draaiorgel. Hij placht zijn landgenoten zalvend voor te houden, dat de Nederlandse natie 'een groot gezin' vormde, waarin zelfs 'weduwen en wezen' hun geluk niet opkonden dank zij de liefdadigheid. In het gezegende Nederland hadden alle oppassende lieden het goed op aarde en in het hiernamaals zouden zij het nog beter krijgen: 'Dankt allen God en weest verblijd, omdat gij Nederlanders zijt!' Helemaal doof kon zelfs deze ondiepe lofzanger der liefdadigheid wel niet voor het 'rammelend gebeent' der 'schamele gemeent' blijven, maar haar oproerige kreten bleef hij afkeuren. 'Wat wil men toch?' heet een rijmgewrocht, dat hij in 1867 vervaardigde en waarin hij zich verwonderd afvroeg, wat de zo liefdevol bedeelde Nederlandse 'armen' nog te wensen hadden, en degenen, die in naam van die 'armen' om wraak riepen, betichtte van 'bedilzucht, die met buskruit speelt' ⁶³⁾. Dat buskruit is dan in de nacht van Jacob de Vletter ontploft, zij het gelukkig zonder veel schade aan te richten.